

EFFECTUL DE NOISE IN HOTARARILE JUDECATOARESTI – Prof.univ.dr.av. Mihai Adrian Hotca analizeaza fenomenul periculos al hotararilor diferite in spete similare: "Organul judiciar trebuie sa inteleaga ca scopul actului de justitie nu este bunastarea celor care populeaza sistemul, ci este realizarea actului de justitie in favoarea cetateanului". Se cere revenirea la complet colegial la judecatorie, efectivitatea cailor de atac, reducerea incarcaturii pe dosare si accesibilitate la jurisprudenta

Scris de E.D. | Data: 21.02.2022 18:00

EFFECTUL DE NOISE ȘI MĂSURILE REFLECTATE ÎN VARIABILITATEA HOTĂRĂRIILOR PRONUNȚATE ÎN CAZURI SIMILARE

"Au fost situații în care doi coautori care se aflau în penitenciare diferite – sau chiar în același penitenciar s-a întâmplat – având pedepse egale, unul a fost eliberat cu doi ani înaintea celuilalt. Va dați seama ce frustrare există în sufletul unui condamnat care a nimerit la un alt judecător care a gândit altfel?"

Este un dramatism, au existat cazuri de sinucidere pentru că frustrarea a fost atât de mare încât au spus 'nu se poate'" – prof.univ.dr.av. Mihai Adrian Hotca.

Pornind de la acest exemplu, **prof.univ.dr.av. Mihai Adrian Hotca (foto)**, fondator al societății de avocatură **Hotca, Neagu, Situaru & Asociații (HNSA)** a expus pericolul "efectului de noise" în hotărârile judecătorești, efect care se traduce prin faptul că în două hotărâri judecătorești similare, dacă nu chiar identice, sunt pronunțate soluții distincte, diametral opuse, de la achitare la condamnare la limita maximă.

Un astfel de fenomen este răspândit la scară largă în instanțele din România, iar din păcate soluțiile deși se întrevăd, fiind expuse chiar de avocatul Mihai Adrian Hotca în prelegerea sa pe care o prezentăm integral în rândurile de mai jos, devin aproape imposibil de aplicat de către un Stat care refuză să adopte măsurile pentru ajutoarea sistemului judiciar.

Caci, punctează prof.univ.dr.av. Mihai Adrian Hotca, efectul de noise are printre cauze, dincolo de factorul uman, lipsa implementării unor soluții precum: revenirea la complet colegial la prima instanță, efectivitatea cailor de atac, condiții materiale serioase, încarcerarea mai mică pe organ judiciar, dar și accesibilitatea la jurisprudență.

Avocatul Mihai Adrian Hotca: "De multe ori există ori o pierdere a unui grad de jurisdicție, ori o judecată superficială"

Aplecându-se asupra uneia dintre cauzele efectului de noise, respectiv efectivitatea cailor de atac, profesorul Mihai Adrian Hotca a apreciat că aceasta ar trebui reconsiderată astfel încât Înalta Curte de Casație și Justiție să își mărească sfera de competență, spre exemplu, în soluționarea recursurilor în casație, arătând astfel că în actuala situație s-a creat posibilitatea existenței a nu mai puțin de "16 înalte curți": **"Dacă ne**

uitam pe lista cauzelor de recurs in casatie o sa constatom ca foarte multe nelegalitati nu pot fi invocate si practic avem in tara, cand discutam despre hotarari definitive pronuntate de catre curtile de apel - avem 15 curti de apel, plus cea militara – putem spune ca avem 16 inalte curti. Pentru ca foarte multe aspecte nu mai trec de acolo, sa poata fi supuse Inaltei Curti, discutam de o practica, care uneori poate fi arbitrara. La fel, chiar daca dispozitiile procesuale sunt foarte generoase, cand discutam despre efectivitatea caili de atac a apelului, constatom de multe ori ca exista ori o pierdere a unui grad de jurisdicție, ori o judecata superficiala. Iar asta pentru ca textele din Codul de procedura penala permit asta".

Avocatul Mihai Adrian Hotca: "Nu poti trage concluzie diferita daca pleci de la aceleasi premise. Daca premisele sunt asemanatoare sau chiar identice, atunci si solutia trebuia sa fie egala"

Ingrijorarile, perfect intemeiate, credem noi, au fost exprimate de prof.univ.dr.av. Mihai Adrian Hotca in cadrul evenimentului organizat la finalul saptamanii trecute, pe 19 februarie 2022, de societatea de avocatura Hotca, Neagu, Situaru & Asociatii (HNSA), cu sprijinul Grupului Editorial Universul Juridic la hotelul Athenee Palace Hilton din Bucuresti avand tema "Efectul de Noise si biasurile reflectate in variabilitatea hotararilor pronuntate in cazuri similare".

Conferinta, astfel cum au precizat organizatorii acesteia, reprezinta o continuare a seriei de evenimente marca societatii de avocatura HNSA, menite sa lanseze in dezbatere publica dinamica Dreptului penal din perspectiva teoretico-practica, invitand participantii la eveniment sa isi exprime opiniile, teoriile si chiar propunerile asupra proiectelor legislative care se resfrang asupra practicienilor Dreptului penal, cu efect direct in instante.

Inca de la anuntul conferintei "*Efectul de Noise si biasurile reflectate in variabilitatea hotararilor pronuntate in cazuri similare*", HNSA a pus pe tapet o chestiune arzatoare a zilelor noastre, respectiv realitatea din instante care arata ca in spete identice solutionate de judecatori diferiti, sau chiar de acelasi judecator, sunt pronuntate solutii diametral opuse, consecintele fiind nefaste pentru parti, si sinucigase, credem noi, pentru notiuni precum jurisprudenta, practica judiciara si echitate.

La conferinta "Efectul de Noise si biasurile reflectate in variabilitatea hotararilor pronuntate in cazuri similare" au luat astfel cuvantul:

-Prof. univ. dr., av. Mihai Adrian Hotca, Fondator, partener coordonator, „Hotca, Neagu, Sitaru & Asociatii” – *Scurta introducere despre cauzele efectului de noise si ale biasurilor in activitatea juridica;*

-Jud. Mihail Udroi, Curtea de Apel Oradea – *Efectul de noise al erorilor jurisprudentiale de patern in materia liceitatii probei;*

-Av. Norel Neagu, „Hotca, Neagu, Sitaru & Asociatii” – *Gravitatea faptei sau pericolozitatea faptuitorului? Relevanta pentru individualizarea pedepsei;*

-Conf. univ. dr., av. Mirela Gorunescu, Facultatea de Drept, Universitatea „Nicolae Titulescu” din Bucuresti – *Criteriile de individualizare a pedepsei – mijloc de atenuare a arbitrariului si subiectivismului in activitatea judiciara;*

-Av. Augustin Zabrautanu, Zabrautanu, Popescu & Asociatii – *Reflectarea efectului de noise in solutiile din practica judiciara;*

-Av. dr. psih. Gabriela Groza, Cadru didactic asociat, Facultatea de Psihologie si Facultatea de Drept, Universitatea Babes-Bolyai; psihoterapeut si psiholog clinician in cadrul Colegiului Psihologilor din Romania; psiholog expert judiciar – *Noise in domeniul expertizelor judiciare;*

-**Adrian Mantoiu**, EMBA, Managing Director, Wolters Kluwer Romania – *Analiza variatiilor in acordarea de daune morale – cu ajutorul Inteligentei Artificiale.*

Partea a doua a conferintei a fost marcata de o lansare de carte, respectiv "**Gasca de la Drept. O poveste din vremea studentiei**" al carei autor este prof.univ.dr. av. Mihai Adrian Hotca.

Cu acest prilej, au luat cuvantul **prof.univ.dr.av. Mihai Adrian Hotca**, **conf.univ.dr.av. Laura Maria Stanila** si **judecatorul Mihail Udrouiu**.

Publicam in continuare discursul sustinut de prof.univ.dr.av. Mihai Adrian Hotca in cadrul conferintei "Efectul de Noise si biasurile reflectate in variabilitatea hotararilor pronuntate in cazuri similare", organizata in parteneriat cu Grupul Editorial Universul Juridic:

"In primul rand, ii salut pe toti cei prezenti, in mod special pe toti cei care vor sustine prelegerea astazi si, de asemenea, vreau sa adresez un cuvânt special editurii Universul Juridic pentru ca a facut posibila aceasta organizare, zic eu, in conditii speciale.

*Eu cred ca vom scapa cat de curand de pandemie pentru ca omul a dovedit ca e mai destept decat pandemia, pana la urma, si cum spunea Darwin 'Nu este cea mai puternica specie care supravietuieste si nici cea mai inteligenta care supravietuieste. Este cel care se adapteaza cel mai bine la schimbare'. Pe langa cele doua calitati iti mai trebuie una foarte importanta. Daca le ai pe primele sunt formidabile: sa te poti adapta mediului in continua schimbare. Si cred ca **asta vom incerca noi, sa ne adaptam.***

Prin aceasta conferinta noi am incercat sa iesim din paradigmele manifestarilor de acest fel intalnite de regula. Am zis sa spargem un pic barierele, sa trecem de limitele juridicului pentru ca viata nu poate fi separata in activitate juridica, activitate economica, politica, culturala. Toate se intrepatrund pana la urma.

*Tema de astazi, "Efectul de Noise si biasurile reflectate in variabilitatea hotararilor pronuntate in cazuri similare" eu cred ca desi are o stransa legatura, evident, foarte mare cu ceea ce inseamna fenomenul juridic, ea este o problema a intregii societati pentru ca **atunci cand exista doua cazuri similare si la final hotararile sunt diferite sau mult diferite este o mare problema.** Nu discutam numai de corectitudine, ca e clara. **Cel puțin in unul din cele doua cazuri s-a procedat incorect. Dar daca s-a procedat in ambele incorect? Poate adevarul era undeva pe la mijloc. De aici plecam practic.***

Actul cel mai important in domeniul juridic il reprezinta hotararea judecatoreasca definitiva. Cea care este lege si trebuie executata. Este cea deasupra careia nu mai exista nimic. Deasupra judecatorului care pronunta hotararea definitiva nu mai este nimeni. Poate demiurgul, dar in sistemul omenesc nu cred ca mai exista altceva. Si atunci, pentru ca procesul judiciar a fost una dintre cele mai formidabile inventii umane, intrucat a dus la limitarea in prima perioada a conflictelor, apoi la diminuarea din ce in ce mai consistenta, pentru ca oamenii nu si-au mai rezolvat singuri problemele, ci au apelat la Stat. La institutii statale si, pe masura ce institutiile statale si-au dovedit eficacitatea, oamenii au inceput sa aiba incredere.

Dar cand apar astfel de hotarari, ganditi-va la o situatie in care, in mai multe cazuri similare, avem o hotarare de achitare, de absolvire de raspundere pe un limbaj mai comun, o condamnare la limita de jos a pedepsei, una la nivel mediu si una la nivel maxim. Ce o sa creada cei care stiu de existenta acestor hotarari? O sa spuna ca ceva nu este in regula.

Sigur, ca exista replica: fiecare caz e special! Nu poate fi atat de special un caz fata de altul pentru a avea intr-o ipoteza solutie de absolvire, in alta solutie de condamnare de un nivel maxim.

In doctrina de specialitate, mai ales in cea americana, pentru unele dintre situatii sunt considerate ca o consecinta a efectului de noise sau a biasurilor.

Foarte pe scurt, sa luam un exemplu din afara Dreptului: avem un tenismen care are serviciu si serveste de mai multe ori. Cand loveste bine, obtine punctul, dupa aceea poate da peste linie. Cand da regulat peste linie inseamna ca avem de-a face cu un bias. Adica are o predispozitie pentru greseala sau eroare. Aici vorbim, de pilda, de judecatorii care sunt foarte duri in solutii si stim ca sunt duri, practicienii spun: 'este un judecator foarte dur', sau 'un judecator bland' sau 'un judecator care da solutii situate in medie', iar aceasta este situatia cea mai fericita spre care trebuie sa tindem.

In momentul in care discutam despre un tenismen care cateodata nimereste, cateodata nu nimereste putem spune ca aici avem de-a face cu efectul de noise. In sensul ca, din diferite cauze, nu nimereste intotdeauna solutia corecta, nu ajunge la solutia corecta. El nu are o predispozitie spre eroare sau greseala, dar activitatea lui este bruiata de diversi factori si, **daca ne referim la domeniul Dreptului penal, ajungem, daca se pune problema stabilirii verdictului intr-o speta, sa regasim solutii diferite in cazuri asemanatoare cand se pune problema raspunderii penale, a individualizarii sanctiunilor penale, cand avem situatii de liberare conditionata.**

Au fost situatii in care doi coautori care se aflau in penitenciare diferite – sau chiar in acelasi penitenciar s-a intamplat – avand pedepse egale, unul a fost eliberat cu doi ani inaintea celuilalt. Va dati seama ce frustrare exista in sufletul unui condamnat care a nimerit la un alt judecator care a gandit altfel?

Este un dramatism, au existat cazuri de sinucidere pentru ca frustrarea a fost atat de mare incat au spus 'nu se poate'.

Apoi, **avem situatii foarte discutabile cand se pune problema luarii sau mentinerii masurilor preventive, la arestul preventiv, la arestul la domiciliu, la controlul judiciar.** Exista o cazuistica foarte fluctuanta in spete similare.

De asemenea, la **luarea si mentinerea masurilor asiguratorii**. De multe ori, asistam la situatii in care este indisponibilizata intreaga avere, desi nu se justifica acest lucru. Alteori nu se ia nicio masura. Iar oamenii se intreaba: 'de ce cazul meu e foarte diferit de altele, ca este foarte asemenator?'

Sigur, pot exista elemente de diferenta, nu spun asta. Problema este cand ipotezele sau premisele sunt similare. **Nu poti trage concluzie diferita daca pleci de la aceleasi premise. Daca premisele sunt asemanatoare sau chiar identice, atunci si solutia trebuia sa fie egala.**

De asemenea, si aici doi distinsi colegi vor vorbi despre acest lucru: **in materia administrarii si apoi a evaluarii probelor**. Domnul judecator Udroi va vorbi despre Noise-ul de patern in evaluarea probelor, iar doamna Groza va vorbi despre Noise in domeniul expertizelor. Expertizele sunt foarte importante pe teren probator.

Avem asadar astfel de situatii. **Care sunt cauzele? De ce se ajunge la ratari cu impact major in practica asupra oamenilor, pentru ca actul judiciar este un act care vizeaza societatea si pe membri ei.** Am identificat cateva cauze, nu vreau sa fiu exhaustiv, oricine poate adauga sau taia de pe lista.

Mi s-a parut ca la noi, pentru ca discutam de sistemul nostru judiciar, o cauza serioasa a acestor hotarari versatile in cauze similare o reprezinta **supraincercarea judecatorilor, procurorilor, a sistemului judiciar**. Este, cred eu, inadmisibil pentru Justitia secolului XXI ca un judecator intr-o sedinta de judecata in materie penala sa aiba 30 de dosare. Este un efort extraordinar. Nu le scoate pe toate cu solutii pe fond, dar doua, trei si tot sunt foarte multe cauze care sunt solutionate de un judecator.

Apoi cred ca o alta cauza este ca la instantele de fond, si mai ales la judecatorii, **nu mai avem complet colegial**. Este de discutat acest lucru pentru ca am constatat ca atunci cand sunt doi judecatori in complet, se tempereaza. Daca unul este dur, iar altul este mai putin dur, solutia este corecta. Se poate discuta, apropo de resurse. O societate care vrea o Justitie serioasa trebuie sa investeasca in aceasta si vreau sa va spun ca Justitia se poate autofinanta. **Taxele judiciare, despre care se poate discuta daca sunt mari sau mici, reprezinta o sursa importanta de finantare a sistemului judiciar**, dar avem, in opinia mea, o sursa in penal foarte importanta: cheltuielile judiciare. Acele cheltuieli judiciare care se stabilesc in cauzele penale la final, daca sunt adunate toate si daca sunt corect stabilite – pentru ca uneori constatam excese, alteori sunt ridicol de mici. Daca intr-adevar s-ar reflecta in munca depusa de procuror, in munca de urmarire, apoi in munca depusa de judecator ar trebui aproape sa acopere, ca asta este scopu lor. Nu banii sunt o problema.

O alta cauza cred ca o reprezinta **logistica foarte slaba, conditiile materiale**. Sunt convins ca tot sistemul judiciar sufera din acest punct de vedere. Este suficient sa intram in biroul unui judecator sa constatom cam cat spatiu are. Am avut o situatie in care am vazut intr-un birou de judecator, in afara de faptul ca erau mai multi judecatori in spatiul acela, ca nici macar nu aveau un geam cu lumina. Nu se poate! Evident ca este bruiat acel judecator in momentul in care da hotararea in astfel de conditii. Adaugam la asta si supraincercarea. **Adaugam la asta faptul ca nu dispun intotdeauna de un grefier**. Judecatorul trebuie sa vada care este programul grefierului si in functie de asta sa isi planifice anumite activitati. Mi se pare ca este un lucru inacceptabil.

Apoi, cred ca **efectivitatea cailor de atac ar trebui reconsiderata**. Va dau cateva exemple. Un exemplu: **avem recursul in casatie, care este de competenta Inaltei Curti ar trebui sa priveasca orice nelegalitate, in opinia mea, nu numai cateva selectate si cu un impact nu intotdeauna foarte mare**. Daca ne uitam pe lista cauzelor de recurs in casatie o sa constatom ca foarte multe nelegalitati nu pot fi invocate si practic avem in tara, cand discutam despre hotarari definitive pronuntate de catre curtile de apel - avem 15 curti de apel, plus cea militara – **putem spune ca avem 16 inalte curti**. Pentru ca foarte multe aspecte nu mai trec de acolo, sa poata fi supuse

Inaltei Curti, discutam de o practica, care uneori poate fi arbitrara. La fel, chiar daca dispozitiile procesuale sunt foarte generoase, cand discutam despre efectivitatea caili de atac a apelului, constatam de multe ori ca exista ori o pierdere a unui grad de jurisdicție, ori o judecata superficiala. Iar asta pentru ca textele din Codul de procedura penala permit asta. Si mai sunt si alte cauze, nu vreau sa insist foarte mult asupra lor.

Cert este ca se ajunge acest rezultat neplacut: **o variabilitate nejustificata a hotararilor in cazuri asemanatoare**. Si atunci, ce e de facut? Oarecum raspunsul sta in acordarea, sa spunem, a unui raspuns la fiecare dintre problemele ridicate. Eu **as indrazni sa spun ca poate revenirea la complet colegial la prima instanta, efectivitatea cailor de atac, conditii materiale serioase si cat mai repede, si incarcatura mai mica pe organ judiciar, sa includem atat judecatorii si procurorii, si nu in ultimul rand accesibilitatea la jurisprudenta**. Ar trebui sa se realizeze, in opinia mea, pentru a simplifica activitatea organelor judiciare si a celorlalti participanti la actul de justitie, avocati, experti si asa mai departe, ghiduri de practica judiciara pe materii importante. Sunt solutiile accesibile relativ, sa spunem usor, unele, nu toate evident, si aici il provoc pe domnul Mantoiu sa ne spuna cum s-ar putea face o accesibilitate sporita la solutii relevante in spete similare. **Asta este o solutie, cunoasterea este o arma foarte importanta si s-ar putea obtine rezultate vizibile**.

Evident, totul pleaca din imperfectiunea umana. Este o superba iluzie sa credem ca niste solutii pe care noi le propunem astazi vor rezolva problemele noastre. Nu! Le pot estoma, le pot atenua intr-o masura rezonabila. De eliminat nu cred ca se pot elimina. Asta nu inseamna ca nu se poate incerca, dar e putin probabil, cat timp discutam de imperfectiunea umana si cei care implenteaza astfel de solutii au acelasi pacat sau viciu.

Un autor foarte important, alaturi de alti doi, ma refer la cei trei autori care au scris cartea 'Noise, un defect al judecatii' (n.red. - autori Daniel Kahneman, Olivier Sibony si Cass R. Sunstein), **propun o solutie printr-o sintagma care mi-a placut foarte mult: igiena decizionala. (...) Ca esti in aparatul de stat, ca esti doctor care pune un diagnostic, trebuie sa ai o igiena decizionala si sa te gandesti ca scopul judecatii nu este expresia ta personala, ci este acuratetea. Adica, pe teren judiciar, organul judiciar trebuie sa inteleaga ca scopul actului de justitie nu este bunastarea celor care populeaza sistemul, ci este realizarea actului de justitie in favoarea cetateanului**.

Apoi, sa se evite prejudecatile. Prejudecatile uneori ne determina sa luam decizii gresite. Cand sunt situatii dificile, complexe, ele trebuie fractionate si luate decizii pe fiecare parte pentru ca altfel, daca vedem in ansamblu problema de la inceput, exista acelasi risc de ratare.

Sa vedem cum judeca si altii, sa cunoastem solutiile medii, cam cum se intampla lucrurile".

Prelegerea prof.univ.dr.av. Mihai Adrian Hotca poate fi vizionata [AICI](#).